

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра музичного мистецтва

Дипломна робота
магістра

**Методика роботи над музичним образом у процесі навчання учнів
школи мистецтв у класі гітари**

Виконав:

студент I курсу, групи MMS1-M15
спеціальності 8.020020401 Музичне
мистецтво*

Остафійчук Андрій

Керівник Лабунець В.М.,
доктор педагогічних наук, професор
Рецензент Боршуляк А.М.,
кандидат мистецтвознавства

2017 року

ЗМІСТ

ВСТУП
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи дослідження проблеми методики роботи над музичним образом в процесі навчання учнів гри на гітарі
1.1. Сутність, зміст і специфіка художніх образів у мистецтві музики.....
1.2. Вікові особливості сприймання підлітками музичних творів.....
Висновки до першого розділу.....
РОЗДІЛ 2. Методичне забезпечення роботи з учнями над сприйняттям та інтерпретацією образного змісту музичних творів
2.1. Принципи, педагогічні умови та провідні методичні напрями організації навчання учнів з інтерпретації музичних образів.....
2.2. Впровадження інтегрованого підходу до усвідомлення підлітками художніх образів музики.....
2.3. Застосування форм «уроків-образів» у процесі навчання підлітків гри на гітарі.....
Висновки до другого розділу.....
ВИСНОВКИ
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Поступ України до сучасної глобальної цивілізації все більш актуалізує питання духовного розвитку молоді. Духовні виміри становлення особистості пов'язуються з її внутрішнім світом: утвердженням моральних цінностей, формуванням естетичних ідеалів, розвитком здатності до самопізнання, самовдосконалення, самореалізації. Суспільна потреба духовного розвитку молоді актуалізує виключну значущість мистецького, зокрема музичного навчання, що надає унікальну можливість осмислення світу й місця людини в ньому через об'єктивовану в художніх образах дійсність, забезпечує духовний зв'язок різних поколінь, різних культур.

Модернізація змісту музичного навчання з урахуванням вітчизняних і світових процесів передбачає застосування нових форм впливу художніх цінностей на цілісний розвиток особистості. Музика, як і всі види мистецтва, впливає на людину через художні образи. Художній образ музичного твору, що відображає дійсність у звуковому матеріалі, є найбільш чуттєвим і опосередкованим, що викликає глибоко індивідуальні реакції, які зумовлюють поліваріантність сприйняття. Тож осягнення музичних образів вимагає глибоко індивідуального відчуття поряд із усвідомленням об'єктивних закономірностей розвитку мистецтва.

Особливої уваги потребує розгляд музичного образу у контексті музично-виконавської діяльності учнів, адже виконання музичного твору передбачає глибоке розуміння художнього задуму автора, емпатійне переживання образного змісту, його технічне втілення. Складність виконавської роботи над музичним твором визначається, передусім, складністю розуміння та відтворення музичного образу, його культурно-духовного та індивідуально-особистісного змісту. Про це неодноразово наголошували визначні педагоги-музиканти Б.Асаф'єв, В.Бесфамільнов, М.Давидов, В.Топілін, Г.Нейгауз, О.Рябов, С.Фейнберг, Б.Яворський та ін.

Аналіз науково-педагогічних праць та сучасного стану музично-педагогічної практики показав невідповідність змісту і форм навчання учнів гри на гітарі сучасним вимогам мистецької освіти, що посилюються суперечностями:

- між освітніми завданнями розвитку творчої індивідуальності учня та використанням на практиці стандартизованих методик навчання гри на музичному інструменті;

- між потребою формування широкого мистецького світогляду учнів та переважанням виконавсько-технічних підходів у процесі навчання гри на музичному інструменті;

- між визнанням важливості забезпечення глибокого розуміння учнями сутності музичних образів в інтерпретаційному процесі та відсутністю спеціальних методик роботи над музичним образом та відтворенням його у реальному звучанні.

Подолання цих суперечностей вимагає широкого впровадження культурологічного підходу у процес мистецького навчання учнів; забезпечення можливостей глибокого вивчення сутності та змісту музичних образів у процесі навчання гри на музичних інструментах; розробки педагогічного забезпечення сприйняття музичних образів і виразності їх відтворення у музично-виконавській діяльності кожним учнем.

ВИСНОВКИ

1. У результаті аналізу й узагальнення наукової літератури визначено, що всі змістові ознаки мистецтва, які формують його смислове поле, акумулюються у художніх образах. Сучасні виміри мистецької освіти передбачають необхідність розгляду художнього образу як ключової категорії навчання мистецтва. Недостатність методичного забезпечення процесу формування в учнів здатності до самостійного створення художньої інтерпретації вимагає активізації наукових пошуків у розробці ефективних методик роботи над музичним образом з учнями.

2. Категорія «музичний образ» інтерпретується в роботі як специфічна форма пізнання і відображення дійсності засобами музики, що передбачає переживання, осмислення, оцінку художніх явищ.

3. При розробці методики роботи над музичним образом з підлітками було враховано вікові особливості учнів, пов'язані зі складністю психофізіологічного розвитку в перехідний період від дитинства до дорослості, що виражаються у підвищеній пізнавальній активності, пошуку ціннісних орієнтацій та життєвих принципів.

4. Перевірено ефективність розроблених інноваційних форм уроків-образів на основі художньої драматургії та методів педагогічної роботи згідно інтегративного підходу мистецького навчання (проведення художніх паралелей, емоційної драматургії, композиційної вибудови, архітектонічного формування, стимулювання емоційного співпереживання, емоційної ідентифікації, естетичного та гедоністичного відчуття, проекції мистецьких вражень та ін.).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Абдуллин Э.Б.* Методологический анализ проблем музыкальной педагогики в системе высшего образования / Э.Б. Абдуллин. – М.: Прометей, 1990. – 186 с.
2. *Акиньшина К.Ю.* Трансформация художественного образа в массовом искусстве как творческий процесс: автореф. дис. ... канд. филос. наук: 17.00.09 / К.Ю. Акиньшина. – Барнаул, 2006. – 27 с.
3. *Акимов Ю.* Некоторые проблемы теории исполнительства на баяне / Ю. Акимов. – М.: Советский композитор, 1980. – 110 с.
4. *Алексеев І.* Методика викладання гри на баяні / І. Алексеев. – К.: «Музична Україна», 1961. – С.25 – 30.
5. *Алиев Ю.Б.* Настольная книга учителя музыки / Ю.Б. Алиев. – М.: Владос, 2000. – 334 с.
6. *Алиев Ю.Б.* Формирование музыкальной культуры школьников-подростков: автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Ю.Б. Алиев. – М., 1987. – 32 с.
7. *Ананьев Б.Г.* Место искусства в познании мира / Б.Г. Ананьев. – М., 1980. – 255 с.
8. *Андреев А.* Художественный образ и гносеологическая специфика искусства: Методологические аспекты проблемы / Андрей Леонидович Андреев. – М.: Наука, 1981. – 193 с.
9. *Андрущенко І.Д.* Формування індивідуальності підлітків у процесі художньо-творчої діяльності / І.Д. Андрущенко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. Вип.9 (14). – К.: НПУ, 2010. – 110 с. – С.63 – 65.
10. *Аристотель.* Об искусстве поэзии / Аристотель // Античная литература. Греция: Антология. – М.: Искусство, 1989. – Ч.2. – С.347 –

365.

11. *Бай Ю.* Теоретические основы формирования внутренней структуры музыкально-игровых движений баяниста: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 17.00.02 / Ю. М. Бай. – Вильнюс, 1986. – 21с.
12. *Барановская И. Р.* Освоение понятия «художественный образ» как основа формирования теоретико-литературных знаний и интеграции с предметами эстетического цикла в V-VIII классах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / И. Р. Барановская. – М.: РГБ, 2003. – 157 с.
13. *Бахтин М.М.* Эстетика словесного творчества / М.М. Бахтин. – М.: Наука, 1979. – 416 с.
14. *Безклубенко С. Д.* Всезагальна теорія та історія мистецтва / Сергій Данилович Безклубенко. – К.: Б.в., 2003. – 261 с.
15. *Безугла Р.І.* Баянне мистецтво в музичній культурі України (друга половина ХХ століття): автореф. дис. ...канд. мистецтвознавства: 17.00.01 – теорія та історія культури / Безугла Р.І. – К., 2004. – 20 с.
16. *Береза А.* Педагогічно-виконавська практика майбутнього вчителя музики / А. Береза. – Вінниця: ВПУ, 2003. – 175с.
17. *Бех І.Д.* Особистісно-зорієнтоване виховання: Наук.-метод. посібник / І.Д. Бех. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
18. *Білоус О.С.* Формування морально-естетичних якостей особистості учнів засобами музичної творчості / О.С. Білоус // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Зб. наук. праць. – Вип. 7. – К.: НПУ, 2002. – С. 182–187.
19. *Богоявленская Д.Б.* Психология творческих способностей: Учеб. пособие для студентов высших учебных заведений / Д.Б. Богоявленская. – М.: Академия, 2002. – 320 с.
20. *Бондаревская Е.В.* Гуманистическая парадигма личностно-ориентированного образования / Е.В. Бондаревская // Педагогика. – 1997. – №4. – С. 11–17.

21. *Бондаревская Е.В., Кульневич С.В.* Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания: [учеб. пособие] / Бондаревская Е.В., Кульневич С.В. – Ростов-н /Д: Творческий центр "Учитель", 1999. – 560 с.
22. *Брилін Е.Б.* Музична творчість як засіб формування художньої культури особистості / Е.Б. Брилін // Наукові записки ТПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка. – 1999. – №2. – С. 80–83.
23. *Бровко М.* Мистецтво як естетичний феномен / М. М. Бровко. – К.: Віпол, 1999. – 129 с.
24. *Бурська О. П.* Виконавська інтерпретація музики: психолого-педагогічний дискурс / О. П. Бурська // Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць / Ред. колегія О. П. Щолокова та ін. – К.: НПУ, 2003. – Вип. 4. – С. 23 – 29.
25. *Бузова О.Д.* Емоційно-образні паралелі у різних видах мистецтва як фактор активізації естетичного ставлення і оцінки музики майбутнім вчителем /О.Д.Бузова// Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. - Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. – Вип 2. (7). – К.: НПУ, 2005 – С.71-75.
26. *Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М.* Словарь-справочник по психодиагностике / Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. – СПб.: Питер Ком, 1999. – 528 с.
27. *Бутенко В. Г.* Педагогические основы формирования у старшеклассников эстетического отношения к искусству: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01/ Владимир Григорьевич Бутенко. – Херсон, 1992. – 485 с.
28. *Варфоломос А.* Музыкальная грамота для баянистов и аккордеонистов/ А. Варфоломос. – Л.: Государственное музыкальное издательство, 1960. – 74 с.

29. *Васюріна А.О.* Соціально-естетичний аналіз масової музичної культури: автореф. дис. ... канд. філос. наук / А.О. Васюріна. – К., 1996. – 20 с.
30. *Виховання естетичної культури школярів: Навч. посібник/ [І.А.Зязюн, Н.Є.Миропольська, Л.О.Хлебнікова, С.П.Свид та ін.]*. – К.: ІЗМН, 1998. – 156 с.
31. *Выготский Л.С.* Педагогическая психология / Л.С. Выготский. – М.: Педагогика, 1991. – 480 с.
32. *Вишнякова Н.Ф.* Креативная психопедагогика. Психология творческого обучения / Н.Ф.Вишнякова. – Мн., 1995. 441 с.
33. *Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб./ [О.В. Скрипченко, Л.В.Долінська, З.В. Огороднійчук та ін.]*. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
34. *Воєводін В.В.* Становлення творчого потенціалу майбутнього музиканта-виконавця як педагогічний процес / В.В. Воєводін // Наукові записи ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка. – 2007. – №4. – С. 20–25.
35. *Гаврильчик Л.М.* Робота над художнім образом музичного твору / Л.М.Гаврильчик. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2008. – 45 с.
36. *Гачев Г.* Жизнь художественного сознания. Очерки по истории образа. Ч.2. – Образ художественный / Георгий Дмитриевич Гачев. – М.: «Искусство», 1972. – 197 с.
37. *Гегель Г.В.Ф.* Сочинения / Г.Гегель. – Т. XIV. Лекции по эстетике. – М.: АН СССР. – 1958. – 440 с.
38. *Гончаренко С.У.* Методика як наука/ С.У.Гончаренко. – К.;Хмельницький: ХГПК, 2000. – 29, [1] с.
39. *Гончаренко С.У.* Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
40. *Гончаренко С. У.* Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям: [навч. посіб.] / С.У.Гончаренко. – К.; Вінниця: ДОВ Вінниця, 2008. – 278 с.

41. *Горбенко С.С.* Історія гуманізації музичної освіти: [навчальний посібник за модульно-рейтинговою системою навчання] / Сергій Семенович Горбенко. – м.Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2007. – 348 с.
42. *Горбенко С.С., Євтушенко І. В.* Підготовка майбутнього вчителя музики до розвитку пізнавальної самостійності учнів / Горбенко С.С., Євтушенко І. В. // Початкова школа. – 2004. – № 5. – С. 52-54.
43. *Горанов К.* Художественный образ и его историческая жизнь / К.Горанов. – М.: «Искусство», 1970. – 519 с.
44. *Гринчук І.* Інтерпретація музики (виконавсько-педагогічний аспект)/ І.Гринчук //Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. – Серія: Педагогіка. – 2001. – №2. – С. 47 -52.
45. *Грум-Гржимайло Т.Н.* Музыкальное исполнительство/ Т.Н. Грум-Гржимайло. – М.: Знание, 1984. – 160 с.
46. *Грищенко Н.В.* Феномен творчості (філософсько-онтологічні засади): автореф. дис. ... канд. філос. Наук / Н.В. Грищенко. – Харків, 1995. – 22 с.
47. *Гройсман А.Л.* Основы психологии художественного творчества: [учебное пособие] / А.Л. Гройсман. – М.: «Когито-Центр», 2003. – 187 с.
48. *Громов Е.С.* Природа художественного творчества / Е.С. Громов. – М.: Просвещение, 1986. – 237 с.
49. *Гуренко Е. Г.* Проблемы художественной интерпретации (философский анализ) / Е. Г. Гуренко. – Новосибирск: Наука, 1982. – 256 с.
50. *Гуз Н.Г.* Специфіка методичної підготовки майбутнього вчителя музики в інструментальному класі / Наталія Гаврилівна Гуз // Наука і сучасність: зб. наукових праць. Т.38 / НПУ ім. М.П.Драгоманова;

- [Редкол. М.І.Шкіль (голова) та ін.]. – К.: НПУ, 2003. – 303 с. – С.43 – 48.
51. *Гузенко В.О.* Феномен творчості. Соціально-філософський аналіз: автореф. дис. ... канд. філос. наук / В.О. Гузенко. – Дніпропетровськ, 1997. – 17 с.
52. *Давыдов В.В.* Проблемы развивающего обучения / В.В. Давыдов. – М.: Педагогика, 1986. – 240 с.
53. *Давидов М.А.* Теорія формування виконавської майстерності в працях українських дослідників / М.А. Давидов // Науковий вісник НМАУ ім. П. Чайковського: Музичне виконавство: Зб. наук. праць. – Вип. 3. – К., 1999. – С. 7–22.
54. *Давидов М.* Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста / М.А. Давидов. – К.: Муз.Укр., 1997. – 176 с.
55. *Давидов М.* Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа): Підручник / М. Давидов. – К.: НМАУ ім.П.І.Чайковського, 2005. – 419 с.
56. *Державний стандарт базової і повної середньої освіти.* – К.: КНТ, 2004. – 88 с.
57. *Дмитриева Н.Ю.* Художественный образ в диалектике и сущности явлений: дис. ... канд. филос. наук: 17.00.09 – теория и история искусства / Н.Ю. Дмитриева. – Красноярск, 2004. – 170 с.
58. *Дмиртиева Л.Г., Черноиваненко Н.М.* Методика музыкального воспитания в школе: [учеб. для учащихся пед. училищ] / Л.Г.Дмиртиева, Н.М. Черноиваненко. – М.: Просвещение, 1989. – 207 с.
59. *Эстетика:* Навч. посіб. / [М. П. Колесніков, О. В. Колеснікова, В.О.Лозовой та ін.]: За ред. В.О. Лозового. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 208 с.

60. *Естетика: Підручник* / [Л.Т.Левчук, В.І.Панченко, О.І.Оніщенко, Д.Ю.Кучерюк] : За заг. ред. Л.Т.Левчук. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.:Вища шк., 2005. – 431 с.
61. *Естетика: словник найбільш уживаних термінів* / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад.. культури; [уклад. Г.Г.Гуріна]. – Х., 2005. 90 с.
62. *Ермолаева-Томина Л.Б. Психология художественного творчества: Учебное пособие для вузов. 2-е изд./ Л.Б. Ермолаева-Томина.* – М.: Академический Проект: Культура. 2005. – 304 с.
63. *Жупанін С. І. Педагогічні основи формування в молодших школярів художнього образу природи: автореф. дис... д-ра пед.. наук: 13.00.01/ С. І. Жупанін.* – К., 1995. – 46 с.
64. *Загальна психологія* : Підручник / [О.В. Скрипченко, Л.В.Долінська, З.В. Огороднійчук та ін.]. – К.: Либідь, 2005. – С. 464 с.
65. *Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: [наук.-метод. посібник]* І.А. Зязюн. – К.: МАУП, 2000. – 312 с.
66. *Каган М. С. О месте искусства в жизни школы / М. С. Каган // Искусство в школе.* – 1992. - № 1. – С. 11- 19.
67. *Каган М. С. Мир общения: Проблема межсубъективных отношений / М. С. Каган.* – М.: Политиздат, 1985. – 319 с.
68. *Казанцева Л.П. Основы теории музыкального содержания: Учеб. пособие/ Л.П.Казанцева.* – Астрахань: ИПЦ Факел, 2001. – 368 с.
69. *Клепко С. Інтегративна освіта і поліморфізм знання / С. Клепко.* – Київ; Полтава; Харків: ПОПОПП, 1998. – 360 с.
70. *Князєв В. Ф. Еволюція виконавської техніки в українській баянній школі (друга половина ХХ століття) : дис... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 / Владислав Федорович Князєв.* – К., 2005. – 204 с.
71. *Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Педагогический словарь: [для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений] / Г. М. Коджаспирова,*

- А. Ю. Коджаспиров. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 176 с.
72. Колесов Л. Содержание и форма работы баяниста над музыкальным произведением/ баян и баянисты. – вып 4 . / Л. Колесов [под ред. Ю.Акимова]. – М.: советский композитор, 1978. – С.3 – 13.
73. Король А.М. Традиційні та нетрадиційні методи навчання у розвитку творчої особистості / А.М. Король // Рідна школа. – 2000. – №12. – С. 29–30.
74. Костюк А.Г. Восприятие мелодии: мелодические параметры процесса восприятия музыки / А.Г. Костюк. – К.: Наукова думка, 1988. – 190 с.
75. Костюк О.Г. Сприймання музики і художня культура слухача / О.Г.Костюк. – К.: Наукова думка, 1965. – 118 с.
76. Котова Л. Емоційна стійкість як засіб формування інструментально-виконавської надійності у студентів музично-педагогічних факультетів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Л. Котова. – К., 2001. – 18с.
77. Кротова Т.Ф. Розвиток інтересу до музичного виконавства у старшокласників у процесі творчої діяльності / Т.Ф. Кротова // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Зб. наук. праць. – Вип. 10. – К.: НПУ, 2003. – С. 276–282.
78. Кротова. Т.Ф. Музичне виконавство як засіб самоствердження підлітка на шляху духовного становлення / Т.Ф. Кротова // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Зб. наук. праць. – Вип. 7. – К.: НПУ, 2002.– С. 210–218.
79. Крупник Е.П. Психологическое воздействие искусства на личность / Е.П.Крупник. – М.: Изд-во «Институт психологи РАН», 1999. – 240 с.
80. Крупник Е.П. Психологические особенности восприятия образа / Е.П.Крупник // Хрестоматия по психологии художественного

- творчества. [изд. 2-е.] / Ред.-сост. А.Л.Гройсман. – М.: ИЧП «Издательство Магистр», 1998. – 200 с.
81. *Кудина Г.Н., Мелик-Пашаев А.А., Новлянская З.Н.* Как развивать художественное восприятие школьников / Г.Н. Кудина, А.А. Мелик-Пашаев, З.Н. Новлянская. – М.: Знание, 1988. – 80 с.
82. *Кучерявий І.Т., Клепиков О.І.* Творчість – основа розвитку потенційних джерел особистості: [навч. посібник] / І.Т. Кучерявий, О.І. Клепиков. – К.: Вища шк., 2000. – 288 с.
83. *Кушка Я.С.* Методика музичного виховання дітей [Видання друге. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів культури та мистецтв I-II рівнів акредитації у 2-х частинах. Частина I.] / Я.С.Кушка – Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. – 216 с.
84. *Лановик М.* Функціонування художнього образу в різномовних дискурсах / М. Лановик. – Т.: Екон.думка, 1998. – 145 с.
85. *Леонтьев А.Н.* Лекции по общей психологии / А.Н. Леонтьев. – М.: Смысл, 2005. – 509 с.
86. *Лернер И.Я.* Дидактические основы методов обучения / И.Я. Лернер. – М.: Педагогика, 1981. – 116 с.
87. *Лобанова М.Н.* Музыкальный стиль и жанр: история и современность / М.Н Лобанова. – М.: Сов. композитор, 1990. – 224 с.
88. *Любан-Плоцца Б., Побережная Г., Белов О.* Музыка и психика: Слушать душой / Б. Любан-Плоцца, Г.Побережная, О.Белов. – К.: «АДЕФ-Украина», 2002. – 200 с.
89. *Мазель Л.А.* Вопросы анализа музыки: опыт сближения теорет. музыкознания и эстетики / Л.А. Мазель. – М.: Сов. композитор, 1978.– 352 с.
90. *Малишев И.В.* Музыкальное произведение / И.В.Малышев. – М.: Изд. РАМ им. Гнесиных, 1999. – 91 с.
91. *Маринчук Т.* Формування уявлень про художній образ у процесі викладання музичних дисциплін / Т.Маринчук //Вісник

- Житомирського державного університету імені І.Франка. – 2005. – № 21. – С.209-210.
92. *Мартиненко С.М., Хоружа Л.Л.* Загальна педагогіка: [навч. посіб] / С.М. Мартиненко, Л.Л. Хоружа. – К.: МАУП, 2002. – 176 с.
93. *Маруфенко О.В.* Формування та розвиток вокально-слухових навичок у школярів / О.В.Маруфенко // Мистецька освіта у контексті європейської інтеграції. – Київ–Суми, 2004. – С. 263–265.
94. *Масол Л.М.* Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів / Л.М.Масол, О.В. Гайдамака, Є.В. Белкіна, О.В. Калініченко, І.В. Руденко. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. – 256 с.
95. *Матковська М.В.* Психолого-педагогічні проблеми художньо-виконавського процесу гри на музичному інструменті / М.В.Матковська // Теорія та методика навчання та виховання: Зб. наук. праць. – Харків: ХДПУ, 2000. – С. 147–151.
96. *Медушевский В.В.* О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки / В.В. Медушевский. – М.: Музыка, 1980. – т С.141 – 155.
97. *Меднікова Г.С.* Українська і зарубіжна культура ХХ століття: навчальний посібник / Г.С. Меднікова ; М-во освіти і науки України. - Київ : Знання, 2002. - 214 с.
98. *Методологическая культура педагога-музыканта: Учеб. Пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Є.Б. Абдуллин, О.В. Ванилихина, Н.В. Морозова и др.; Под ред. Є.Б. Абдуллина. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 272 с.*
99. *Мигунов А.С.* Художественный образ. Эстетический анализ / А.С. Мигунов. – М.: Изд. МГУ, 1980. – 97 с.
100. *Миропольська Н.* Уроки художньо-естетичного циклу в школі: навчання і виховання: [Посібник для вчителя] / Миропольська Н.,

- Ничкало С., Рагозіна В., Хлебнікова Л., Шахрай В. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 240 с.
101. *Мистецтво у розвитку особистості*: [монографія] / За ред. Н. Г.Ничкало. – Чернівці: Зелена Буковина, 2006. – 224 с.
102. *Мізіна Л.Б.* Естетична інтерпретація історії мистецтва: Сучасне бачення:[монографія] / Л.Б.Мізіна. – Луганськ, 2006. – 200 с.
103. *Мізіна Л.Б.* Категоріальні засади естетичного аналізу історико-художнього процесу: дис. д-ра філос. наук: 09.00.08 / Лариса Борисівна Мізіна. – К., 2007. – 384 с.
104. *Мірек А.* Основи постановки акордеоніста / А. Мірек. – К.: Музична Україна, 1974. – 39 с.
105. *Мойсеюк Н.Є.* Педагогіка [навч. посібник] / Н.Є. Мойсеюк. – К., 2003. – 615 с.
106. *Моляко В.О.* Концепція виховання творчої особистості / В.О. Моляко // Рідна школа. – 1991. – №5. – С. 47–52.
107. *Москаленко В.Г.* Творческий аспект музыкальной интерпретации/ В.Г. Москаленко. – К.: Муз.Україна, 1994. – 205 с.
108. *Музична педагогіка та виконавство* / Упор. Серотюк П.Ф.; за заг. ред. проф.Семешка А.А. – Тернопіль:Навчальна книга – Богдан, 2008. – 64 с.
109. *Музична естетика античного світу* / Вступ. нарис і зібрання текстів О.Ф.Лосєва.[Пер з рос. Є.А. Дроб'язка]. – К.: Муз.Україна. 1974. – 219 с.
110. *Музыкальный энциклопедический словарь* / Ред. Г.В.Келдыш. – М.: «Советская энциклопедия», 1990. – 671 с. – С. 608.
111. *Назайкинский Е.В.* О психологии музыкального восприятия / Е.В.Назайкинский. – М.: Музыка, 1972. – 383 с.
112. *Нейгауз Г.Г.* Об искусстве фортепьянной игры: Записки педагога. – Изд. 3-е. / Г.Г. Нейгауз. – М.: Музыка, 1967. – 310 с.

113. *Николаева Е.И.* Психология детского творчества / Е.И. Николаева. – СПб.: Речь, 2006. – 220 с.
114. *Оберюхтин М.* Проблемы исполнительства на баяне/М. Оберюхтин.– М.: Музыка, 1989. – 95с.
115. *Олексюк О.М.* Методика викладання гри на народних інструментах: [навч. посібник] / О.М. Олексюк. – К.: ДАККіМ, 2004. – 135 с.
116. *Олексюк О.М.* Сучасна музична освіта: інноваційний аспект / О.М. Олексюк // Вісник КНУКіМ: Зб. наук. праць. Сер. Педагогіка. – Вип. 5. – 2001. – С. 73–80.
117. *Олексюк О.М.* Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва: Навч. посіб./ О.Олексюк, М.Ткач – К.: Знання України, 2004. – 264 с.
118. *Орлов В. Ф.* Професійне становлення майбутніх вчителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія: [монографія] / В. Ф. Орлов; за заг. ред. І.А.Зязюна. – К.: Наукова думка, 2003. – 262 с.
119. *Оніщенко І.* Гуманітарна освіта в контексті Болонського процесу / І. Оніщенко // Болонський процес в дії: Матеріали «Круглого столу», проведеного Інститутом вищої освіти АПН України та редакцією тижневика «Освіта» (травень 2004. – лютий 2005 р.) [за ред. О.С. Коноваленко; Б.І.Корольова]. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 98 с.
120. *Опанасюк О.П.* Структурна феноменологія і типологія форм художнього образу: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.01 / Опанасюк Олександр Петрович. – К., 2005. – 20 с.
121. *Освітні технології:* [навч.-метод. посіб.] / О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін.; за заг. ред. О.М.Пехоти. – К.: «А.С.К.», 2002. – 255 с.
122. *Основи викладання мистецьких дисциплін:* [навч.посібник] / за заг. ред. О.П.Рудницької. – К.: ІЗМН, 1998. – 182 с.

123. *Основы эстетического воспитания*: [пособие для учителя] / Ю.Б.Алиев, Г.Т. Ардаширова, Л.П. Барышникова и др. – М.: Просвещение, 1986. – 240 с.
124. *Отич О.М.* Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний і методичний аспекти: [монографія] / Олена Миколаївна Отич; за наук. ред. І.А.Зязюна. – Чернівці: Зелена Буковина, 2007. – 752 с.
125. *Падалка Г.М.* Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Галина Микитівна Падалка. – К: Освіта України, 2008. – 274 с.
126. *Петрушин В.И.* Музыкальная психология: Учеб. Пособие для студентов и преподавателей / Петрушин Валентин Иванович. – М.: Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 1997. – 384 с.
127. *Петрушин В.И.* Психология и педагогика художественного творчества: [учебное пособие для вузов] / Петрушин Валентин Иванович.. – М.: Академический Проект, Гаудеамус, 2006. – 490 с.
128. *Полатайко О.М.* Формування художньо-образного мислення майбутнього вчителя музики у процесі інтерпретації творів мистецтва: автореф. дис. ... канд.. пед. н.: 13.00.02 / О.М. Полатайко. – К., 2009. – 20 с.
129. *Портнова В.В.* Художественный образ как онтологическое основание искусства (Опыт феноменологической редукции): Дис. ... канд.. филос. наук: 09.00.01 / Портнова В.В. – М., 2003. – 153 с.
130. *Потебня О.О.* Естетика і поетика слова / О.О. Потебня. – К.: Мистецтво, 1985. – 302 с.
131. *Психология.* Словарь / Под общ. ред. А.В.Петровского. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
132. *Психологія*: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За редакцією Ю.Л.Трофімова. – К.: «Либідь», 2005. – 558 с.

133. *Пуриц І.Г.* Гра на баяні [методичні статті] / І.Г.Пуриц. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 232 с.
134. *Ражников В.Г.* Резервы музыкальной педагогики / В.Г. Ражников. – М.: «Знание», 1980. – 96 с.
135. *Райгородский Д.Я.* Практическая психодиагностика. Методики и тесты. [учебное пособие] / Д.Я. Райгородский. – Самара: Издательский дом «БАХРАХ», 1998. – 672 с.
136. *Раппопорт С. Х.* От художника к зрителю. Проблемы художественного творчества / С. Х. Раппопорт. – М., 1978. – 237 с.
137. *Роменець В.А.* Психологія творчості: [навчальний посібник] / В.А. Роменець. – К.: Либідь, 2004. – 288 с.
138. *Ростовський О.Я.* Педагогіка музичного сприймання: [навч.-метод. посібник] / Олександр Якович Ростовський . – К.: ІЗМН, 1997. – 248 с.
139. *Ростовський О.Я.* Музична педагогіка: навчальні програми, методичні рекомендації та матеріали / Олександр Якович Ростовський. – Ніжин: НДПУ імені М.Гоголя, 2001. – 112 с.
140. *Рубинштейн С. Л.* Проблемы общей психологии / С.Л. Рубинштейн. – М.: Педагогика, 1973. – 423 с.
141. *Руденко Л.С.* Формування творчих здібностей учнів у процесі роботи над музичними творами / Л.С. Руденко // Актуальні проблеми теорії музики та музичного виховання: Зб. наук. праць. – К.: КНУКіМ, 2000. – С. 151–159.
142. *Руденко Л.С.* Формування творчої особистості: теорія питання / Л.С. Руденко // Наукові записки Ніжинського держ. пед. ун-ту ім. М. Гоголя: Псих.-пед. науки. – Ніжин: НДПУ. – 2002. – №1. – С. 20–23.
143. *Рудницька О.П.* Педагогіка загальна та мистецька: Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
144. *Рудницька О.П.* Розуміння мистецького твору як педагогічна проблема / О.П. Рудницька // Професійна освіта: Педагогіка і

- психологія. Польсько-укр. щорічник. – Ченстохова–Київ, 1999. – С. 373–389.
145. *Рудницька О. П.* Основи педагогічних досліджень: [навчально-методичний посібник] / О. П. Рудницька, А.Г. Болгарський, Т. Ю. Свистельнікова. – К., 1998. – 143 с.
146. *Рудницька О.П.* Основи викладання мистецьких дисциплін: [навч. посібник для студ. гуманіт. спец. вищ. навч. закладів]. / О.П. Рудницька, Л.М. Ісьянова, О.А. Цвігун та ін. – К., 1998. – 183 с.
147. *Семенов В.* Формирование тетнического мастерства исполнителя на готово-выборном баяне / Баян и баяисты . – Вып 4. / под ред. Ю.Акимова. – М.: советский композитор, 1978. – С.54- 79.
148. *Семиченко В.А.* Психологія педагогічної діяльності: [навч. посіб] / Семиченко В.А. – К.: Вища шк., 2004. – 335 с.
149. *Сисоєва С.О.* Основи педагогічної творчості: [підручник] / С.О. Сисоєва. – К.: Міленіум, 2006. – 346 с.
150. *Сапожнік О.В.* Естетичне виховання старшокласників на матеріалі української сучасної естрадної музики / О.В. Сапожнік // Творча особистість вчителя: проблеми теорії і практики: Зб. наук. праць. – Вип. 3. – К.: НПУ, 1999. – С. 409–414.
151. *Сова М.О.* Інтеграційні процеси у мистецтві новітньої доби / М.О.Сова // Теорія та методика мистецької освіти: Збірник наукових праць / Ред. колегія О.П.Щолокова та інші. – К.: НПУ. 2002, - Вип. 3.– С. 14 – 19.
152. *Соколова О.В.* Основи інтеграції мистецьких знань (теоретико-методологічний аналіз) / О.В. Соколова // Теорія та методика мистецької освіти: Збірник наукових праць / Ред. колегія О.П.Щолокова та інші. – К.: НПУ. 2001, - Вип. 2.– С. 40-48.
153. *Сохор А.Н.* Социология и музыкальная культура / А.Н. Сохор. – М.: Сов. композитор, 1975. – 202 с.

154. *Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник* / За редакцією академіка В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма Матер, 2003. – 436 с.
155. *Спиркин А.Г. Сознание и самосознание* / А.Г. Спиркин. – М., 1972. – 303 с.
156. *Столович Л.Н. Жизнь, творчество, человек* / Л.Н. Столович. – М., 1985. – 415 с.
157. *Столяренко Л.Д., Самыгин С.И. Психология и педагогика в вопросах и ответах. Серия «Учебники, учебные пособия»* / Л.Д. Столяренко, С.И. Самыгин. – Ростов-на –Дону: «Феникс», 1999. – 576 с.
158. *Тарапата-Більченко Л.Г. Філософія музики: [навч. посібник]* / Л.Г.Тарапата-Більченко; Сум. держ. пед. ун-т ім. А.С.Макаренка. – Суми, 2004. – 75 с.
159. *Теория эстетического воспитания* / отв. Ред. Н.И.Киященко, Н.Л.Лейзеров. – М.: Искусство, 1979. – 255 с.
160. *Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей* /Б.М. Теплов. – М.: АПН РСФСР, 1947. – 334 с.
161. *Устарханов А.Х. Художественный образ картины в свете психологии чувств и настроений: дис. ... канд.. искусствовед.: 17.00.09* / А.Х. Устарханов. – СПб, 2005. – 209 с.
162. *Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії:[навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти]* / М.М. Фіцула. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 168 с.
163. *Фіцула М.М. Педагогіка: [Навч. посіб]* / М.М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2006. – 560 с.
164. *Философский словарь* / Ред.- сост. И.В.Андрущенко, О.А.Вусатюк, С.В. Линецкий, А.В. Шуба. – К.: А.С.К., 2006. – 1056 с.
165. *Философский словарь*/ Под ред. И.Т. Фролова. – 6-е изд. – М.: Политиздат, 1991. – 560 с.

166. *Философский энциклопедический словарь* / Редкол.: С.С.Аверинцев, Э.А.Араб-Оглы, Л.Ф.Ильичев и др. – 2-е изд. – М.: Сов. энциклопедия, 1989. – 815 с.
167. *Философский энциклопедический словарь* / Ред-сост.Е.Ф.Губский, Г.В.Королева, В.А.Лутченко. – М.:ИНФРА-М, 2007. – 576 с.
168. *Фоминов В.В.* Художественный образ как средство формирования педагогической направленности у студентов художественно-графического факультета: дис. ... канд.. пед. наук: 13.00.08 / В.В. Фоминов. – Воронеж, 2002. – 175 с.
169. *Холопова В.Н.* Музыка как вид искусства: [уч. пособие] / В.Н.Холопова. – СПб.: Лань, 2000. – 320 с.
170. *Холодная М.А.* Психология интеллекта. Парадоксы исследования / М.А. Холодная. – СПб, 2002. – 249 с.
171. *Хуторской А.В.* Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному?: [пособие для учителя] / А.В.Хуторской – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. – 383 с.
172. *Шевченко Г.П.* Эстетическое воспитание в школе: [уч.-метод. пособие] / Г.П. Шевченко. – К.: Рад. школа, 1985. – 144 с.
173. *Шевченко Г.П., Бутенко Л.Л., Шкурин А.И.* Поэтический образ морали в искусстве: опыт нравственного воспитания старшеклассников / Г.П. Шевченко, Л.Л. Бутенко, А.И. Шкурин. – Луганськ: Альма Матер, 2002. – 166 с.
174. *Шудря К.П.* Художнє завбачення майбутнього / К.П. Шудря. – К.: Центр інновацій та розвитку, 2005. – 278 с.
175. *Шульгіна В.Д.* Українська музична педагогіка: [підручник] / Шульгіна Валерія Дмитрівна. – К.: ДАКККіМ, 2005. – 272 с.
176. *Шульгіна В.Д.* Мистецька освіта у вимірах української філософської думки / В.Д. Шульгіна // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових

- праць. Вип.9. (14). – К.: НПУ, 2010. – 110 с. – С.9 – 10.
177. *Щолокова О.П.* Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя / Щолокова Ольга Пилипівна . – К.:КДПУ, 1996. – 172 с.
178. *Щолокова О.П.* Сутність і термінологічна характеристика інтерпретаційного процесу в умовах художньо-педагогічної діяльності / Щолокова Ольга Пилипівна // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. Вип.2. (7). – К.: НПУ, 2005. – 154 с. – С.9 – 14.
179. *Щолокова О.П.* Методика викладання світової художньої культури: [підручник] / Ольга Пилипівна Щолокова. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2007. – 194 с.
180. *Юник Д.* Увага як фактор формування виконавської надійності баяніста у вузах музично-педагогічних спеціальностей: автореф.дис. ... канд.пед.наук: 13.00.02 / Д. Г. Юник– К., 1993. – 17с.
181. *Юсов Б.П.* Проблема художественного виховання школярів: дис. ... докт. пед. наук / Б.П.Юсов. – М., 1984. – 324 с.
182. *Юсов Б.П.* Стратегія взаємодія мистецтв в вихованні школярів: Новая парадигма / Б.П. Юсов // Взаимодействие искусств. – Астрахань: Институт усовершенствования учителей. – 1997. – С. 214 – 220.
183. *Ягунов В.В.* Педагогіка: навч.посібник / В.В.Ягунов. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.